

MIGRACIONS INTERNES I EXTERNES ALS SEGLES XVII I XVIII A BOMPÀS I SANT LLORENÇ DE LA SALANCA.

Enric AZAMÀ - Rémy MALET - Renat CADENE.

Per a fer aquesta recerca, ens hem recolzat sobre les dades recollides pel senyor Cadène als arxius departamentals de Perpinyà. Durant anys va apuntar tots els patrònims esmentats en els registres parroquials (naixences, casaments i defuncions).

Val a dir que les seves recerques ens han tornat la tasca molt més fàcil.

La nostra ponència té quatre grans parts que tractarem paral·lelament pels 2 pobles.

- La situació geogràfica i històrica dels 2 pobles.
- Les procedències dels immigrants.
- Una comparació amb els immigrants occitans a Barcelona.
- Constatacions diverses i preguntes.

I^a part : La situació dels pobles.

BOMPÀS. És un poble a les portes de la Salanca, plana recent on el drenatge mal assegurat i el salanc (és a dir les remuntades de sal) limiten l'agricultura.

Situat a proximitat de la Via Domitia, és el lloc únic de passatge entre Castell Rosselló, Perpinyà i la plana. Antigament, es deia Mal-Pas, però després del treball de sanejament acomplit pels monjos hospitalers, esdevingué Bon-Pas abans que s'aglutinés en Bompàs. Serà només a principis del segle XIX que prendrà l'ortografia actual Bompàs.

SANT LLORENÇ DE LA SALANCA. És un poble situat a la part nord de la Salanca, vora el mar i que s'estén al peu de les Corberes, doncs a prop d'Occitània. Aquesta zona ocupada en gran part per la desembocadura del riu Aglí era un país d'aiguamolls i per tant de febres. Fou durant segles un lloc de pas i en queden rastres molt antics : "El camí d'Annibal ", el lloc anomenat "Les Julianes " (castra juliana).

Dels guerrers que passaren per aquestes terres durant segles, es pot pensar que alguns s'hi quedaren, formant un primer nucli. Entre mar i estany, va ser tot primer essencialment una terra de pescadors, amb port al Barcarès.

Més tard, s'hi afegiren, segons el que es diu, la pirateria i l'agricultura.

Aquests pescadors / pirates / agricultors tenien la barraca al Barcarès on arreceraven les eines, i tenien la casa a Sant Llorenç.

III^a part : Les procedències dels immigrants.

A. Procedències de Catalunya Nord.

BOMPÀS

Sobre els 325 patrònims citats com a forasters, 242 provenen de Catalunya Nord, és a dir el 76 % .

Notem que els 6 pobles o ciutats situats als voltants de Bompàs (Pià - Clayrà - Vilallonga - Torrelles - Castell Rosselló - Perpinyà) ja representen el 34 % .

PROPORCIONS DE LES PROCEDÈNCIES DELS IMMIGRATS DE BOMPÀS.

Rosselló	Reialme de França	Principat	Cerdanya Capcir Conflent	Fenolleda Vallespir Aspre	IMMIGRACIÓ TOTAL
199	72	4	14	36	325
61,3 %	22,1 %	1,2 %	4,3 %	11,1 %	100 %

Diferents pobles de procedència dels immigrants de Catalunya Nord.

Sant Llorenç de la Salanca

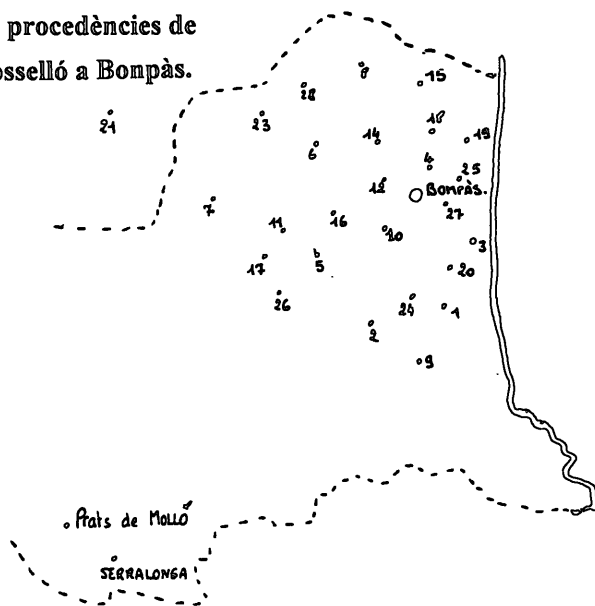
Sobre els 221 immigrants, 154 vénen de Catalunya Nord (70 %). Els 6 pobles més propers (Torrelles - Clarà - Perpinyà - Bompàs - Ribesaltes - Vilallonga) representen un 51,9 % de la migració.

La importància d'aquestes xifres pot ser explicada per la proximitat dels pobles entre ells i per les dificultats de desplaçament de l'època.

PROPORCIONS DE LES PROCEDÈNCIES DELS IMMIGRATS DE SANT LLORENÇ.

Rosselló	Reialme de França	Principat	Cerdanya Capcir Conflent	Fenolleda Vallespir Aspres	Diversos	total
135	57	6	12	7	4	221
61 %	25,8 %	2,7 %	5,5 %	3,2 %	1,8 %	100 %

Mapa 1: les procedències de gent del Rosselló a Bonpàs.

POBLE DE PROCEDÈNCIA		
Nº1	ALENYÀ	1
2	BAGES	2
3	CANET	2
4	CLAYRÀ	4
5	EL SOLER	3
6	ESPIRÀ D'AGLÍ	3
7	MONTNER	1
8	ÒPOL	1
9	PALAU DEL VIDRE	1
10	PERPINYÀ	6
11	PEZILLÀ LA RIBERA	1
12	PIÀ	7
13	PRATS DE MOLLÓ	1
14	RIBESALTES	1

POBLE DE PROCEDÈNCIA		
15	SALSES	1
16	SANT ESTEVE	1
17	SANT HIPÒLIT	1
18	S ^t FELIU D'AVALL	1
19	S ^t LLORENÇ SAL.	1
20	SANT NASARI	1
21	S ^t PAU DE FENOLLET	1
22	SERRALONGA	1
23	TALTAHULL	2
24	TESÀ	2
25	TORRELLES	8
26	TUIR	1
27	VILALLONGA SAL.	5
28	VINGRAU	1

B. Les procedències d'Occitània i del reialme francès.

BOMPÀS.

Fins a finals del segle XVII només era esmentada la procedència del Reialme de França sense cap altra informació. A partir del segle XVIII serà precisada la procedència amb el nom del poble, o bé el de la diòcesi o bé el de la comarca.

La major part fa referència a Occitània, amb tres "regions" :

- les comarques directament veïnes : (Coserans - Foix - Carcassonès - Narbonès)
- les comarques un poc més llunyanes : (Tolosa - Llenguadoc)
- les comarques llunyanes : (Llemosí - Quercí)

Dels 325 patrònims esmentats trobem 72 procedències d'Occitània, (22,1 %). Aquesta xifra pot parèixer feble però no cal oblidar que llavors Bompàs era un poblet (32 fogatges l'any 1643, 65 l'any 1774).

El terme era molt reduït per a l'agricultura ; no atreïa un gran nombre de forasters com podien fer-ho pobles més grans o ports com Sant Llorenç (mapa : les procedències del reialme de França).

SANT LLORENÇ.

De les 221 persones que van venir a instal·lar-se a Sant Llorenç, 57 venien del Reialme francès (el 25,8 %), 40 dels quals procedien de les comarques veïnes : l'Auda i l'Arieja (mapa : les procedències del reialme francès).

C. Les procedències del Principat.

BOMPÀS.

Només figuren 4 persones (Cerdanya - Barcelona - Girona)

Aquesta xifra és massa baixa per a treure'n conclusions.

SANT LLORENÇ.

Només figuren també 6 immigrants de Catalunya.

Podem pensar que els catalans del Principat no tenien menester d'immigrar cap al nord ja que tenien feina a casa seva. La migració es va fer essencialment del nord cap al sud.

D. Les procedències altres.

Únicament per Sant Llorenç.

Figuren també 1 originari de Suïssa, 2 d'Espanya i 1 indeterminat.

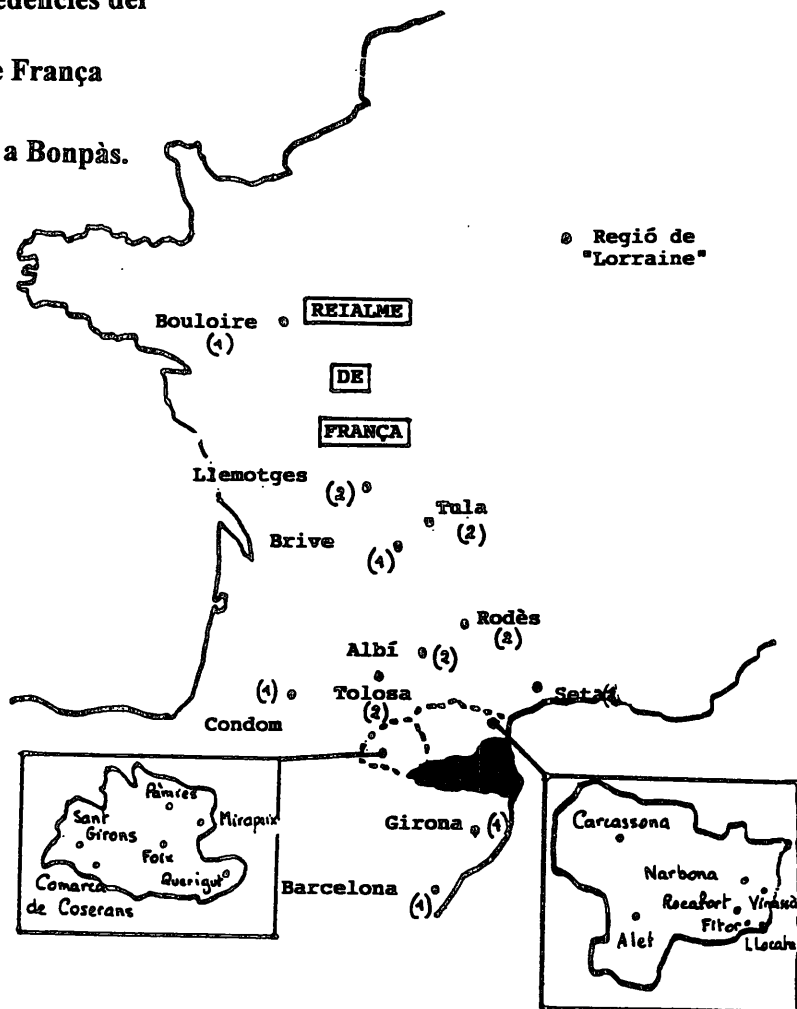
COMPARACIÓ ENTRE ELS DOS POBLES : Bompàs i Sant Llorenç.

Si fem una comparació entre els dos pobles, no trobem una gran diferència, prova que la immigració va ser prou difosa als Comtats. Les procedències són sensiblement les mateixes ; els percentatges se segueixen a desgrat d'una diferència demogràfica important (Sant Llorenç era tres vegades més poblat).

Mapa 3: procedències del

- reialme de França

(1582-1800) a Bonpàs.

Lloc **Nombre**

Sant Giron 1
 Pàmies 7
 Foix 2
 Querigut 1
 Mirapeix 2
 Coserans 1

Lloc **Nombre**

Alet 8
 Carcassonna 2
 Fitor 2
 Llocata 1
 Narbona 2
 Rocafort 2
 Vinassà 1

Mapa 4: procedències del reiame de França i del Principat a St-Llorenç de la Salanca.

III^a part. COMPARACIÓ AMB ELS IMMIGRATS OCCITANS A BARCELONA L'ANY 1637.

En el *butlletí de la Societat d'Onomàstica* del setembre 1986, el senyor Moreu-Rey ens proposa un llistat dels noms i cognoms dels immigrants francesos a Barcelona als segles XVI i XVII.

Hem pogut notar una gran semblança entre aquests cognoms i els que hem localitzat a Bompàs i a Sant Llorenç bo i que s'hi trobin algunes diferències ortogràfiques.

BOMPÀS.

Trobem cognoms com :

ABAT - BLANXART - BUSQUET - CASES - CODERCH - DURAN - LAFONT
MARROT - MOLINER - PARDO - PLA - PUIG - RIBES - SOLA - VIDAL

88 patrònims apareixen a les dues llistes.

Certs noms posseeixen la mateixa forma en Català com en Occità :

BONET - BOSC - CASES - MARTI - PONS - RIBES...

Altres tenen formes lleugerament diferents :

ANDREU — ANDRIEU, MOLINER — MOLENIER

Uns, en fi, procedeixen de dialectes d'oil.

BLANXART - SISTAC - MANENT.

SANT LLORENÇ.

99 cognoms apareixen en les dues llistes.

Trobem : BALTHAZAR - BASSAILS - CADENA - COSTA - FARRER -
GELI - LA PORTA - OLIVER - PARES - PUJOL - ROIGT - SERRA -
VAQUER - VILA...

Una tal semblança porta a creure que els immigrants al Rosselló i els de Barcelona provenien de les mateixes comarques i pertanyien a fluxos migratoris no gaire diferents.

IV^a PART. Constatacions diverses i preguntes.

1. Per on van passar els immigrants ?

Sobre els mapes del Rosselló on figuren les procedències veiem una zona que es distingeix clarament : la plana del Rosselló i les Corberes.

Aquesta concentració sembla indicar que les migracions se feien més aviat per la Fenolleda i pel pas de Salses, que no pas pel Capcir o pel Conflent.

Sabem d'altra banda les raons per les quals la majoria dels immigrants venia de les comarques veïnes : pensaven que un dia o l'altre tornarien a casa seva i per tant no s'allunyaven gaire ja que havien trobat condicions satisfactòries quant a la llengua i al treball.

2. Quines eren les motivacions d'aquestes migracions ?

La situació econòmica precària del migdia de la França del segle XVII va portar els Occitans a emigrar per a obtenir condicions laborals més interessants. Les van trobar a Catalunya aleshores país mig despoblat, on faltaven braços per treballar als buits creats per l'ampliació de les terres de conreu.

De primer arribaven de forma provisional i després s'instal·laven definitivament, fent venir aleshores gent de la seva família o bé gent del seu poble (com ho hem pogut comprovar en els arxius).

Eren homes joves, solters que es llogaven com a temporers, pastors o mossos. Més tard es casaven amb noies del país, catalanitzant-se de manera més efectiva.

3. PREGUNTES.

A) Els occitanismes són d'aquella època o bé anteriors ?

Diffícil de respondre : l'estat actual de les nostres recerques no ho permet. Farà l'objecte d'investigacions futures.

B) Quin nom tenien aquestes persones en llur poble d'origen ?

Llur cognom era tal com l'hem trobat o va ser catalanitzat des de llur arribada ?

Per respondre a aquesta pregunta caldrà recercar en els llocs mateixos d'origen.

C) Quina era la proporció dels immigrants respecte a la població total dels pobles ?

De moment, i n'estem conscients, els nostres percentatges són només proporcions de cognoms i no pas de persones.

Les dades que posseïm fins ara o bé són insuficients o bé no són fefaents.

Llistats comparatius.

<i>BARCELONA</i>	<i>BOMPÀS</i>	<i>BARCELONA</i>	<i>BOMPÀS</i>
ABAD	ABAT	FERRAN	FERRAN
ABRIL	ABRIL	FORES	FORER
ANDREU	ANDRE	FORT	FORT
ANELL	ANYEL	FRAXE	FRAJE
ATZAMAR	AZEMAR	GALLART	GALLART
AUGER	AUGE	GENICOT	GENICOT
BENET	BEINET	GILABERT	GELABERT
BARENGUER	BERENGUER	GILI	GELI
BASSO	BASSO	GIRALT	GIRAL
BLANKART	BLANKART	GROS	GROS
BERNAD	BERNAT	JAQUES	JAQUES
BOES	BOER	JUHET	JUE
BUSQUETS	BUSQUET	JULIÀ	JULIÀ
BRUNDELL	BRUNDELL	LACANS	LACANS
CAPELLA	CAPELLA	LAFARGA	LAFARGA
CARRERAS	CARRERA	LAFONT	LAFONT
CASES	CASES (DE LES)	LLACH	LLACH (DEL)
CODERCH	CUDER	LLANAS	LLANAS
CODONY	CODUNY	LLORENS	LLAURENS
COMAS	COMES	MARCECER	MARCE
COMTE	COMPTE	MIQUEL	MIQUELA
COR	COR	MARI	MARI
CROS	CROS	MARROT	MARROT
CURAT	CURET	MARQUES	MARQUET
DURAN	DURAN	MARTI	MARTI

BARCELONA	BOMPÀS	BARCELONA	SANT LLORENÇ
MAURI	MAURI	BARO	BARU
MOLINER	MOLINER	BARRERA	BARRIERE
MONNER	MONER	BARTRA	BARTRA
MORER	MORER	BASSAÏLS	BASSAÏL
MORERA	MORERA	BATALLA	BATAILLE
NOGUÈS	NOGUÈS	BAXA	BAXAS
OLIVER	OLIVER	BLANCH	BLANC
PAGÈS	PAGÈS	BOES	BOER
PARDO	PARDO	BONET	BONET
PASQUAL	PASQUAL	BOSCH	BOSCH
PEBERNAT	PEBERNAT	BRU	BRU
PALLICER	PELLICER	CADENA	CADENA
PINAUT	PINALT	CALVET	CALVET
PLA	PLA	CALBET	
POC	POCH (DEL)	CAMES (DE LES)	CAMAS
PONS	PONS	CANET	CANET
PRATS	PRATS	CASANAVAS	CASANOBA
PUIG	PUIG	CASANOVA	
RIBES	RIBES	CASSANYES	CASSANYA
RIU	RIUS	CASSANYES	
ROCA	ROCA	CASTANY	CASTANY
ROGER	ROGER	COLOM	COLOM
ROSSELL	ROSSELL	COLOMER	COLOMBIER
SABATER	SABATE	COMPTE	COMPTE
SALA	SALA	CORTADA	CORTADA
SALVAT	SALVA	COSTA	COSTA
SANTI	SANTIS	CROS	CROS
SOLA	SOLA	DARNES	DARNIS
SOLER	SOLER	DURAN	DURAN
TEXIDOR	TXADOU	ENRICH	ENRICH
TRILLO	TRILLAU	ESCURA	ESCURA
VAQUER	VAQUER	FARRER	FARRER
VERGÈS	VERGÈS	FERRAN	FERRAN
VIDAL	VIDAL	FERRER	FERRER
VIOLA	VIOLA	FORCADA	FORCADA
		GALLARD	GALLARD
		GARAU	GARAU
SANT LLORENÇ.	SANT LLORENÇ	GARRAUT	
BARCELONA		GARRIGA	GARRIGA
ABAD	ABAT	GELI	GELI
ANDREU	ANDREU	GENICOT	GENICOT
BADIA	BADIA	GIRALT	GIRALT
BALADIR	BALABIE	GRESES	GREZES
BALLA	BALLA	ILLA	ILLA
BALTASAR	BALTHAZAR	JULIÀ	JULIÀ
BANET	BANET	LABARTA	LA BARTA
BARIS	BARI		

BARCELONA	SANT LLORENÇ	BARCELONA	SANT LLORENÇ
LAFARGA	LA FARGA	REYNALT	REYNALT
LAFONT	LAFONT	RIBAS	RIBAS
LA FONT		RIERA	RIERA
LAFORTA	LA PORTA	RIGAL	RIGALL
LACH	LLACH	RIUS	RIU
LLORENS	LLAURENS	ROGER	ROGER
LOSA	LOZE	ROIG	ROIG
MALLACHS	MALLACH	SALA	SALAS
MARTÍ	MARTÍ	SALVAT	SALVAT
MARTIN	MARTIN	SALVI	SALVI
MAURI	MAURI	SANYAS	SANYAS
MOLINER	MOLINE	SERRA	SERRA
NICOLAU	NICOLAU	SOBRE	SOBRE
OLIVER	OLIVER	SOLA	SOLA
PARENT	PARENT	SOLER	SOLER
PARES	PARES	TOMAS	THOMAS
PASQUAL	PASCUAL	TRILLAS	TRILLES
PETT	PATT	VAQUER	VAQUER
PLA	PLA	VERGE	VERGE
PONS	PONS	VERGES	
PUJOL	PUJOL	VERNET	VERNET
RAMON	RAMON	VIDAL	VIDAL
REIG	REIG	VILA	VILA

Intervenció de Renada-Laura Portet :

Se sap molt bé de quan data la fundació hagiotoponímica del poble. Es medieval. En tinc totes les atestacions posades als meus 2 llibres de toponímia, i si no puc citar aquí de memòria l'atestació principal perquè la meva investigació universitària es remunta a molts anys enrera (Sant Llorenç forma part del meu sector d'investigació ; Bompàs també.) de tota manera tinc a casa totes les meves fitxes (un poc més de 5000) amb les atestacions que hi calgui. I ben entès, les poso al vostre servei, si voleu.